

caganòfil

BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ "AMICS DEL CAGANER"

Número 14

D.L.: B-21.699-97

Barcelona, juny 1999

EDITORIAL

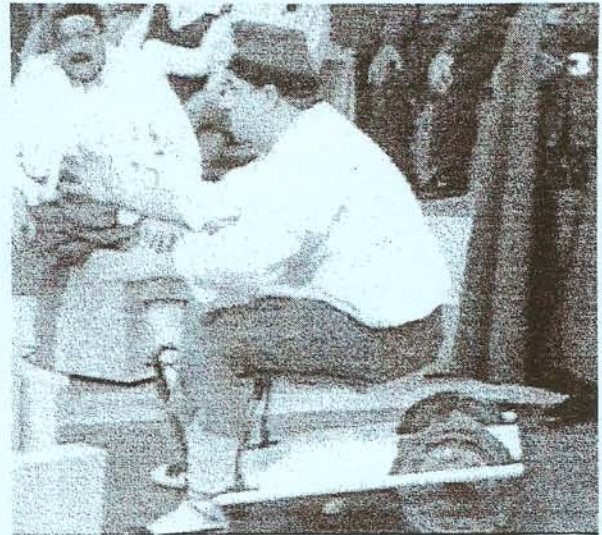
Trobant-me fa un parell d'anys pels voltants de Nadal a la ciutat de Granada, vaig visitar amb interès la seva fira de pessebres a la petita Plaza de Virrambla, tafanejant les diferents parades. Vaig topar amb una on estaven perfectament ordenades les figuretes i en cada prestatge es trobaven les de la mateixa espècie, amb un rètol que les identificava: "reyes", "pastores", "anunciadas", "nacimiento", etc., i en un altre hi deia "caganeros". En vaig comprar un parell, més per simpatia, doncs ja els tenia, i vaig continuar el passeig meditant el que acabava tot just de descobrir.

La paraula "caganero" no existeix pas en castellà, ja que, en tot cas, hauria de dir "cagón" o inclús "cagador", però mai "caganero". Per això vaig arribar a la conclusió de que es tractava d'una castellanització de la nostra paraula "caganer". Suposo que el taller proveïdor (es tractava d'exemplars realitzats a Múrcia) havia traduït directament allò que des de molts anys enrera venia de Catalunya, o bé va ser el mateix comerciant granadí el qui ho va fer, però és possible que estigui naixent una nova paraula (lògicament encara no acceptada per la "Real Acadèmia de la Lengua Española") per l'idioma castellà, provinent d'un terme català.

També a Madrid he vist a la fira de la Plaza Mayor la paraula "caganés", és a dir, una castellanització directa de la nostra. En qualsevol cas, la influència és evident i podem presumir que d'una forma o d'una altra estem envaint, a través del pessebre, el vocabulari castellà.

Xabier Añoveros Trías de Bes

CAGANER "EN DIRECTE"

El programa de sobretaula de TV3, presentat per Mari Pau Huguet, va convidar el desembre del 1998, un caganer de carn i ossos, amb la barretina de tela, la pellissa de pell de moltó i el cul de plàstic. Com a novetat, aquest personatge aportava un dispositiu, consistent en una plataforma amb dues rodes i una barana destinada a recolzar-hi les cuixes, el qual tenia per objectiu proporcionar als caganers vivents, d'una banda, una major mobilitat dins el paisatge i, d'altra banda, una més gran comoditat en la seva sacrificada postura. A la pregunta de la locutora sobre què fa el caganer la resta de l'any, ell senzillament respongué "anar menjant per deixar-ho anar tot, durant aquests dies..."

El caganòfil

RETALLS DEL DISCURS DE PRESENTACIÓ DEL CAGANER DE L'ANY 1998, DR. ANTONI CARALPS I RIERA

Festa-sopar del «Caganer de l'any», que tingué lloc al restaurant del Col·legi Oficial de Metges, de Barcelona, el 15 de desembre del 1998. D'esquerra a dreta: Joan M. Pou, Antoni Caralps, Joan Lliteras, Montserrat Capdevila, Xabier Añoveros, Joan Rossell i Rosa Espuña (Foto Xavier Borrell).

El discurs es va basar en l'origen de la creació del monument al Caganer, que es troba a Alella, des del Nadal de 1997.

1. UBICACIÓ:

Pujant per la riera d'Alella, venint de mar, hi trobareu, a la confluència de la Coma Clara i la Coma Fosca, a l'Est, la casa del Marqués d'Alella, al Nord, Can Lleopard, Casa de Cultura amb bells esgrafiats, al Sud, el mar i a l'Oest es troba el nostre estimat Caganer...

2. GÈNESI:

Conjunció astral d'un Alcalde Humanista i un Caganòfil inveterat...

3. TIPOLOGIA:

El Caganer d'Alella és el resultat de la tria de molts dibuixos fets pels infants de les escoles locals.

La suma de dos dibuixos guanyadors, d'una nena i d'un nen de 4-6 anys, interpretat per l'Escultor...

4. Perfil professional i, sobretot, humà del nostre "Caganer de l'Any".

Nefròleg eminent, pare mèdic del primer trasplantament de ronyó fet a Espanya...

Trajectòria com a Batlle amb un gran component cultural en les seves actuacions polítiques...

Joan M. Pou

ELS CAGANERS DE MARC CHAGALL

L'obra de l'artista contemporani d'origen jueu Marc Chagall (Vítebsk, Bielorússia 1887 - Sant Paul, Provença 1985) va venir determinada per la confluència dels corrents d'avantguarda i de les tradicions populars que l'envoltaren. D'una banda, Chagall no va formar part mai de cap grup artístic

dels existents en el seu temps (fauvisme, cubisme, surrealisme, etc.), però en canvi va agafar els trets que més li interessaven de cada tendència i s'en va apropiat. D'altra banda, va tenir com a referències constants l'ànima russa, els afectes familiars i la cultura hassídica, un moviment sorgit a Ucraïna al

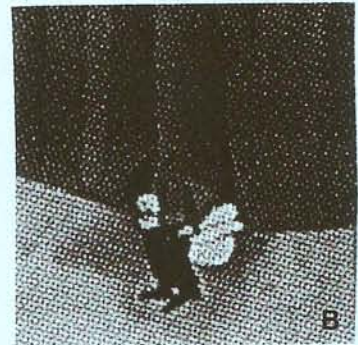

segle XVIII, que es va oposar a la rigidesa de l'ortodòxia jueva, accentuant l'espiritualitat i donant valor a tots els aspectes de la vida quotidiana [1].

Al llarg de la seva trajectòria artística, Chagall restà fidel a la inspiració inicial a través del somni i la memòria, i en la seva pintura trobem històries prodigioses on es confonen els temes sagrats i els profans [1]. Així, hi són reflectits alguns proverbis de la llengua juevo-alemanya anomenada "jiddisch" com, per exemple "una vaca vola damunt el teulat" (algú s'imagina coses impossibles) o "el seu cap vola cap al cel" (es deixa emportar per la fantasia)[2]. A més, els elements mitològics i fantàstics (personatges animals-humans o home-dona, "el món a l'inre-

vés"...) coexisteixen amb els elements reals, sobretot amb els propis del seu lloc de naixement (músics, aiguaders, acróbates, bufons, etc.). Entre aquests es troben també els caganers, dels quals en coneixem un parell d'exemples.

El quadre *Sobrevolant la ciutat* (1914-18) està dividit en dues parts (A). A la part superior, dos personatges enamorats (el mateix Chagall i la seva dona, Bella) volen per damunt de la realitat terrenal, representada a la part inferior. Aquí es pot veure un paisatge urbà amb les cases de Vitebsk i, en un racó, remarcant el contrast entre el món espiritual i el material, "un petit personatge a la gatxoneta amb els pantalons abaixats, en una ocupació inequívoca davant una estacada" (B)[3].

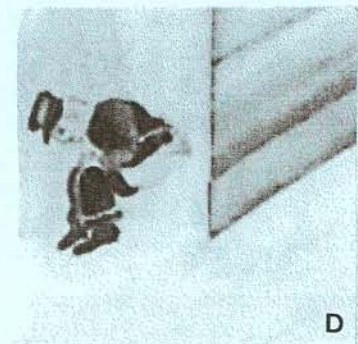

Així mateix, el mural *La Música* (1920), pertanyent al teatre d'art jueu (jiddisch) que Chagall realitzà per encàrrec a Moscou, presenta dues escenes separades per la figura central del violinista (C). A la inferior un cavall s'enfila i un home obre la finestra, atrets pel so del violí, mentre que a la superior apareixen un personatge volador i "un noi que defeca rera una tanca" (D)[3]. Aquest darrer està confrontat amb unes figures geomètriques, representatives de l'obra de Malévitx, coetani i rival de Chagall, i s'ha interpretat com un menyspreu cap a l'artista ucraïnès.

No deixeu passar l'oportunitat de visitar la magnífica exposició dedicada a les pintures de Marc Chagall que s'exposa aquests dies a La Pedrera del Passeig de Gràcia barceloní. Una obra on, com testimonien els caganers, es troba combinada la simplicitat sagrada del veritable pintor primitiu amb la cruessa pròpia dels descendents de Dostoïevsky [4].

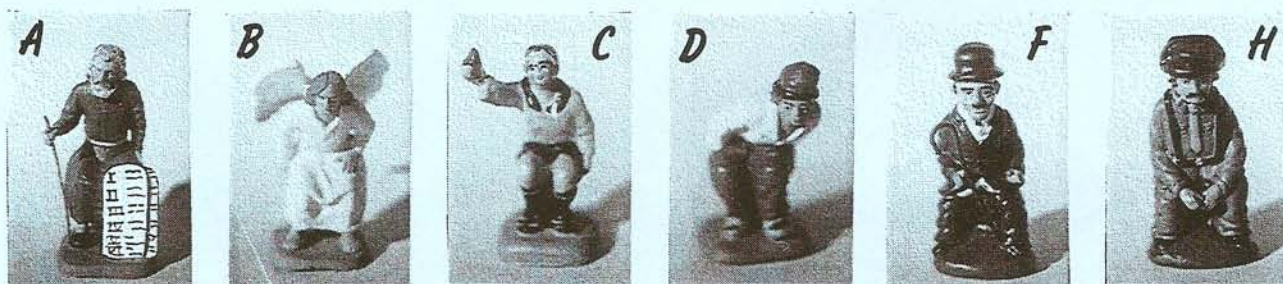
BIBLIOGRAFIA

- [1] Marc Chagall. Tradicions jueves. Fundació Juan March / Fundació Caixa Catalunya. Barcelona 27-IV al 4-VII-1999.
- [2] Marc Chagall au Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris. La petite Revue. Paris 1995: p 5.
- [3] Marc Chagall. Les années russes 1907-1922. Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris. Paris Musées 1995: pp 161 i 214.
- [4] I Tugendhold. Novve Talanti. Rousskie viédomosti. Moscou 29-III-1915: p 3.

Jordi Arruga

CAGANERS NOUS, NOUS CAGANERS

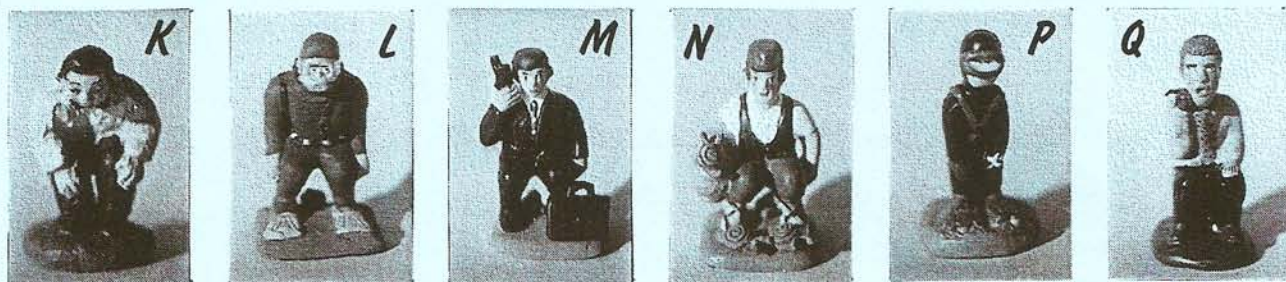

Dels dos mercats de figures de Nadal, el de la Catedral va concentrar la major part de caganers nous. La parada d'Esteve Fàbregas fou la distribuïdora de les novetats vistoses del figuraire Gòdia: "Moisés" (A) i "Àngel" (B), d'aparença bona, un "àrbitre amb targeta" (C) i un "pagès tort" (D), de dimensions més petites. Va distribuir també el "frare del temps" (E), "Charlot" (F), "el Gras i el Sec" (G) i un "guàrdia civil" (H) amb tricorni i bigoti, tots ells dels tallers de Múrcia. La figuraire Maria Pilar, de Sant Cugat, en va portar el "Galindo (I), en "Clinton" (J) i "l'home de l'anunci Renault" (K). La nostra consòcia Anna M. Pla aquest any era a la Catedral i tenia com a novetats un "submarinista" (L), un "home-mòbil" (M) i el "pagès dels cargols", de Lleida (N). Els germans Vidal van fer l'ossa de Santa Coloma. També ens parlaren d'algun model de curt

tiratge o peça única que va ser vist i no vist, i que no podem ressenyar. A la plaça de la Sagrada Família les novetats foren de Núria Valls, que estrenà un "Adam i Eva" (O) de notable presència, un "submarinista" (P) i un "home amb mòbil" (Q).

Continua la tendència a crear nous models sorgits de l'actualitat. Entre famosos de mitjans visuals o herois rancis fan que els figuraires aprofitin la popularitat i creguin que seran més comercials. Cal subratllar que el caganer amb les nombroses variants continua regnant en les parades de les nostres fires. Cada figuraire disposa de moltes variants de caganer fent que l'atenció recaigui ràpidament en el grup de caganers de la parada.

Jordi Sarrate